

WRAKINGSPROTOCOL GERECHTSHOF ARNHEM-LEEWARDEN

Versie 2017

1. Inleiding

Dit protocol is gebaseerd op de "Aanbeveling inzake afhandeling wrakingsverzoeken" van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak van 23 januari 2001¹ en bevat een nadere uitwerking ervan, zoals vastgesteld in de presidentenvergadering van 27 november 2006. Doel van het protocol is het bevorderen van een vlotte en professionele behandeling van wrakingsverzoeken.

2. Wettelijke regeling

De Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) en van Strafvordering (Sv) en de Algemene wet bestuursrecht (Awb) kennen een vrijwel eenvormige regeling met betrekking tot wraking en verschoning: zie de artikelen 36-41 Rv, 512-518 Sv en 8:15-8:20 Awb. Dit rechtvaardigt een uniforme procesregeling voor de wrakingskamer, zoals neergelegd in dit protocol.

3. Wrakingsgronden

3.1 Recht op een onpartijdige rechter²

In een rechtsstaat heeft men recht op een onpartijdige rechter (art. 6 EVRM). Wraking is een middel voor procespartijen om dit recht af te dwingen³. Een rechter kan worden gewraakt "op grond van feiten of omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden" (artikelen 36 Rv, 512 Sv, 8:15 Awb).

3.2 Subjectieve en objectieve onpartijdigheid

Ten aanzien van onpartijdigheid wordt in de jurisprudentie onderscheid gemaakt tussen subjectieve en objectieve aspecten van onpartijdigheid⁴.

---

¹ Trema 2001, nr. 4, p. 184.

² Onder rechter wordt in het kader van dit protocol verstaan de raadsheer en de raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

³ HR 30 november 1990, NJ 1992, 94.

⁴ EHRM 24 mei 1989, NJ 1990, 627.

Bij de subjectieve aspecten moet men denken aan de persoonlijke instelling van de rechter. Hier geldt als criterium dat een rechter moet worden vermoed uit hoofde van zijn aanstelling onpartijdig te zijn, tenzij zich een uitzonderlijke omstandigheid voordoet die een zwaarwegende aanwijzing oplevert voor het oordeel dat een rechter jegens een rechtzoekende persoonlijk, dan wel aangaande een standpunt in een zaak, een vooringenomenheid koestert, althans dat de bij een rechtzoekende dienaangaande bestaande vrees gerechtvaardigd is⁵. De vrees voor subjectieve partijdigheid van de rechter moet bovendien objectief gerechtvaardigd zijn⁶.

Bij de objectieve aspecten gaat het om feiten of omstandigheden die, ongeacht de persoonlijke instelling van de rechter, grond geven om te vrezen dat een rechter niet onpartijdig is, waarbij ook de (te vermijden) schijn van partijdigheid van belang is. De bewijsrechtelijke drempel is aanzienlijk lager dan voor subjectieve partijdigheid. De verzoeker hoeft niet te bewijzen dat die feiten of omstandigheden ook werkelijk tot vooringenomenheid hebben geleid: "legitimate doubt" kan voldoende zijn⁷. De feiten waarop de verzoeker zich beroept moeten aannemelijk zijn geworden; zij moeten zwaarwegende redenen opleveren voor (objectiveerbare) twijfel aan de onpartijdigheid.

4. Het wrakingsverzoek

4.1 Vereisten ten aanzien van het verzoek

Een wrakingsverzoek dat buiten de terechtzitting wordt gedaan wordt met toepassing van de regels van het procesrecht in de hoofdzaak⁸ ingediend en dient gemotiveerd te zijn ten aanzien van iedere rechter op wie het betrekking heeft. Het verzoek moet worden gedaan zodra de daaraan ten grondslag gelegde feiten en omstandigheden bekend zijn geworden. De verzoeker die, hoewel dat in het procesrecht in de hoofdzaak is voorgeschreven, zonder bijstand van een advocaat een verzoek indient, wordt hierop gewezen. Hij krijgt de gelegenheid zijn verzuim te herstellen. Tijdens een terechtzitting kan het verzoek ook mondeling worden gedaan door de desbetreffende partij (respectievelijk verdachte) of namens deze door de raadsman. In het bestuursrecht kan het verzoek ook mondeling geschieden na de aanvang van het horen van partijen of getuigen in het vooronderzoek (artikel 8:16 lid 2 Awb). Volgens de wet is de verzoeker verplicht alle feiten en omstandigheden die hem tot zijn verzoek brengen, tegelijk voor te dragen.

4.2 Wie kan een wrakingsverzoek indienen?

Een rechter kan worden gewraakt op verzoek van een partij (in een civiele verzoekschriftprocedure ook: een verschenen belanghebbende) in het civiele of bestuursrechtelijke geding en op verzoek van de verdachte of het openbaar

---

⁵ HR 18 april 1995, NJ 1996, 73, HR 24 oktober 1995, NJ 1996, 484, en HR 18 mei 2004, NJ 2004, 498 (telkens strafkamer).

⁶ EHRM 26 oktober 1984, NJ 1988, 744.

⁷ EHRM 7 augustus 1996, NJ 1998, 185.

⁸ Niet uitsluitend schriftelijk, in verband met de mogelijkheid van digitale procesvoering. In procedures waarin de tussenkomst van een advocaat verplicht is, is ondertekening van het schriftelijke verzoek door een advocaat verplicht (HR 28 juni 1985, NJ 1985, 836, en HR 18 december 1998, NJ 1999, 271).

ministerie in een strafzaak. Als de wet voor een betrokkene in de procedure niet expliciet voorziet in de mogelijkheid een wrakingsverzoek in te dienen, staat dit protocol niet in de weg aan een ruime uitleg van de wet.

4.3 Van wie kan de wraking worden verzocht?

Wraking is uitsluitend mogelijk van de rechter die een zaak behandelt; niet van de griffier of van het openbaar ministerie. Wraking van alle leden van de meervoudige kamer die een bepaalde zaak behandelt is dus mogelijk, wraking van een heel college (alle raadsheren van het gerechtshof) niet. Ook de raadsheer- of rechter-commissaris in strafzaken, in een rogatoire commissie of in insolventies kan worden gewraakt.

Leden van de wrakingskamer kunnen eveneens worden gewraakt. Het gaat er dan om of er sprake is van feiten en omstandigheden die het vermoeden wettigen dat de betrokken rechters ten aanzien van het door hen te behandelen wrakingsverzoek niet onpartijdig of onafhankelijk zijn, of vooringenomen zijn⁹. De wrakingskamer kan een kennelijk niet-ontvankelijk verzoek tot wraking van (een of meer leden van) de wrakingskamer buiten behandeling laten (voorkomen van het zgn. "Drostebuseffect")¹⁰.

4.4 Wanneer kan een wrakingsverzoek worden ingediend?

Een wrakingsverzoek kan worden ingediend in elke stand van het geding - mits vóór de einduitspraak¹¹ - zodra de wrakingsgronden bekend zijn. Een later ingediend verzoek kan niet-ontvankelijk worden verklaard¹².

5. Inrichting wrakingskamer

5.1 Meervoudige kamer

Het wrakingsverzoek wordt steeds behandeld door een meervoudige kamer van het gerechtshof¹³. De kamer wordt bijgestaan door een griffier¹⁴. De rechter wiens wraking is verzocht, heeft geen zitting in deze kamer. In geval van een wrakingsverzoek jegens een lid van een meervoudige kamer nemen de overige

---

⁹ Volgens A-G Machielse in zijn conclusie voor HR 14 juni 2005, AT7031 (onderdeel 3.6), kan in de gevallen waarin de rechter die op de wraking in een strafzaak moet beslissen zelf een eerlijke en onpartijdige behandeling van het wrakingsverzoek niet blijkt te waarborgen, gebruik worden gemaakt van de voorziening in artikel 512 Sv.

¹⁰ Zie bijvoorbeeld <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2013:BZ1489>

¹¹ Zie o.m. HR 18 december 1998, NJ 1999, 271.

¹² Zie voor een na de terechtzitting ingediend verzoek HR 22 december 1992, DD 1993, 198. In deze zaak mocht de rechter het verzoek om wraking, dat was gedaan na sluiting van de behandeling maar vóór de einduitspraak, negeren. In dit protocol is gekozen voor een iets andere lijn, in de geest van Rb. Utrecht 13 november 1998 (Trema 2002, special januari, p. 57-58) en van HR 19 november 1999, NJ 2001, 30, waarin een verzoek om wraking van twee raadsheren in behandeling is genomen, hoewel het was ingediend kennelijk na sluiting van de behandeling ter zitting van de Hoge Raad en nadat aan verzoeker de namen waren meegedeeld van de raadsheren die arrest zouden wijzen.

¹³ Artikel 90 van de Vreemdelingenwet 2000 bevat een uitzondering: een verzoek om wraking van een lid van de enkelvoudige kamer van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State wordt behandeld door een enkelvoudige kamer.

¹⁴ Zie artikel 14 lid 3 Wet op de rechterlijke organisatie.

rechters van die kamer geen zitting in de wrakingskamer die het verzoek behandelt. De leden van de wrakingskamer zijn zoveel mogelijk afkomstig uit verschillende afdelingen. De samenstelling van de wrakingskamer geschiedt zo dat in ieder geval één van de leden werkzaam is in de afdeling waarin het wrakingsverzoek is gedaan. De afdelingsvoorzitter of de teamvoorzitter neemt bij voorkeur geen zitting in de wrakingskamer voor zaken in zijn afdeling respectievelijk team.

5.2 Eén wrakingskamer

Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft twee kantoorlocaties (in Arnhem en Leeuwarden) en negen zittingsplaatsen¹⁵. Het bestuur heeft voor de behandeling van alle wrakingsverzoeken één wrakingskamer gevormd. Dit vergemakkelijkt de samenstelling van een meervoudige wrakingskamer in een concrete zaak zodra er een wrakingsverzoek is ingediend en bevordert ook de transparantie en de opbouw van expertise.

De bezetting van de wrakingskamer bestaat uit:

- een voorzitter en, per kantoorlocatie, voor iedere afdeling (bestuursrecht, civiel recht en strafrecht) een plaatsvervangend voorzitter
- meerdere rechters (met ruime rechterlijke ervaring) in iedere kantoorlocatie en uit iedere afdeling van het gerechtshof

De wrakingskamer wordt in iedere kantoorlocatie ondersteund door een team van medewerkers die de werkzaamheden van de griffier van de wrakingskamer uitoefenen (hierna: de griffier).

De leden van de wrakingskamer worden voor een periode van vier jaar als lid van de wrakingskamer aangewezen. Zij kunnen steeds opnieuw door het bestuur voor een nieuwe periode van vier jaar worden aangewezen. Het bestuur stelt een bezettingsrooster vast. De namen van de leden van de wrakingskamer worden periodiek gepubliceerd op www.rechtspraak.nl.

5.3 Het samenstellen van een wrakingskamer

Voor de behandeling van wrakingsverzoeken wordt jaarlijks een zittingenrooster opgesteld waarbij per zittingsdag de samenstelling van de wrakingskamer wordt vastgesteld met inachtneming van hetgeen onder 5.1 is vermeld. De zittingsgriffier treedt niet op als griffier van de wrakingskamer.

Een lid van de wrakingskamer dat volgens het zittingenrooster zitting heeft, kan worden vervangen indien de zaakstoedelingsregels daartoe nopen, zoals een te nauwe betrokkenheid bij de te behandelen zaak of bij een of meer rechters van wie de wraking is verzocht.

Alle leden van de wrakingskamer die volgens het rooster zitting hebben, kunnen als voorzitter optreden. Omdat bij de behandeling van een verzoek tot wraking zoveel mogelijk het procesrecht van toepassing is dat geldt voor de behandeling van de

---

¹⁵ Zie artikel 2 van het Besluit zittingsplaatsen gerechten: Almelo, Arnhem, Assen, Groningen, Leeuwarden, Lelystad, Utrecht, Zutphen en Zwolle.

bodemzaak, treedt bij voorkeur als voorzitter op het lid van de wrakingskamer dat afkomstig is uit dezelfde afdeling als de rechter(s) wiens wraking is verzocht.

5.4 Ad hoc wrakingskamer

Indien de aard van de zaak of de spoedeisendheid dat vereist kan buiten het zittingenrooster van de wrakingskamer om een wrakingskamer worden samengesteld. Aan deze kamer nemen bij voorkeur slechts leden van de wrakingskamer deel¹⁶. Slechts in zeer bijzondere of spoedeisende gevallen kan worden afgeweken van het onder 5.3 bepaalde.

5.5 Inschakelen rechters uit een ander gerecht

In zeer bijzondere gevallen, ter beoordeling van de (plaatsvervangend) voorzitter van de wrakingskamer – bijvoorbeeld bij kwesties betreffende de onpartijdigheid van de president of van andere gerechtsbestuurders, optredend in een rechterlijke functie¹⁷–, kan worden besloten voor het formeren van een wrakingskamer een beroep te doen op raadsheren uit een ander gerechtshof.

Eveneens in zeer bijzondere gevallen kan, al dan niet op verzoek van degene die het verzoek tot wraking heeft ingediend, de behandeling worden overgedragen aan een ander gerechtshof.¹⁸

5.6 Plaats van behandeling van het wrakingsverzoek.

Een wrakingsverzoek is een incident in een bij het gerechtshof aanhangige hoofdzaak. Als regel wordt een wrakingsverzoek behandeld in de hoofdzittingsplaats van de kantoorlocatie (Arnhem of Leeuwarden) waar de hoofdzaak in behandeling is. De wrakingskamer kan gelet op het spoedeisende karakter van het wrakingsincident en/of een ander zwaarwegend belang bepalen dat het wrakingsverzoek in een andere (neven)zittingsplaats van het gerechtshof wordt behandeld.

6. Hoe te handelen bij wrakingsverzoeken ter terechtzitting?

6.1 Vastleggen feiten en omstandigheden

Wanneer om wraking wordt verzocht, vraagt de voorzitter om opgave van alle feiten en omstandigheden die aanleiding geven tot het wrakingsverzoek. Tijdens de zitting van een meervoudige kamer stelt de voorzitter van deze kamer daarbij allereerst vast op welke rechter of rechters het wrakingsverzoek betrekking heeft. De griffier legt een en ander vast in een proces-verbaal, dat wordt getekend door de voorzitter van de meervoudige kamer (dan wel het lid van de enkelvoudige kamer) en de griffier¹⁹.

---

¹⁶ Deze bepaling kan onder meer worden toegepast bij spoedeisende gevallen; gedacht kan worden aan zaken waarin het wenselijk is dat direct na indiening van het wrakingsverzoek een wrakingskamer aantreedt en aanvangt met de behandeling.

¹⁷ Vgl. Rb. Leeuwarden, 24 juli 2000, NJ 2000, 696.

¹⁸ Zie artikel 62b Wet RO

¹⁹ Het proces verbaal wordt bij voorkeur terstond opgemaakt en voorgelezen, daarna ondertekend. Dit voorkomt verschil van mening over de gronden van het wrakingsverzoek

6.2 De behandeling ter terechtzitting wordt geschorst

Vervolgens wordt de behandeling ter zitting geschorst onder mededeling dat het wrakingsverzoek zo spoedig mogelijk zal worden behandeld door een wrakingskamer en dat het onderzoek in de hoofdzaak na de beslissing in het wrakingsincident zal worden voortgezet, dan wel door een andere kamer zal worden aangevangen. Indien de behandeling van het wrakingsverzoek en de voortzetting/aanvang van het onderzoek niet op dezelfde dag kunnen plaatsvinden, of in geval van berusting, wordt – indien mogelijk – een nieuwe zittingsdag aangezegd. Dit laatste is vooral van belang in strafzaken.

De rechter wiens wraking is verzocht onthoudt zich na het wrakingsverzoek van verdere bemoeiingen met de zaak voor zover die uitstel gedogen of door andere rechters kunnen worden verricht²⁰.

Het moment van indiening van het wrakingsverzoek wordt vastgelegd in het proces-verbaal. Handelingen die geen uitstel gedogen dienen te worden uitgevoerd²¹. Na gegrondverklaring van het wrakingsverzoek oordeelt de nieuwe (meervoudige) kamer over de gevolgen van de gegrondverklaring.

6.3 Melding wrakingsverzoek door de zittingsgriffier

De zittingsgriffier meldt het wrakingsverzoek, onder afgifte van het daarvan gemaakte proces-verbaal, terstond aan de griffier van de wrakingskamer die zo spoedig mogelijk aanvangt met de administratieve behandeling van het verzoek. Het verzoek wordt verder behandeld als een verzoek dat is gedaan buiten de terechtzitting.

6.4 Geen contact

Tot het moment van de uitspraak van de wrakingskamer heeft de rechter wiens wraking is verzocht, buiten aanwezigheid van de indiener van het verzoek geen contact over de zaak met de met de behandeling van de wraking belaste leden van de wrakingskamer.

6.5 Al dan niet berusten

Vóór het moment van schorsing van de terechtzitting neemt de rechter wiens wraking is verzocht in beginsel nog geen besluit over het al dan niet berusten in de wraking. Omdat van de beslissing te berusten precedentwerking kan uitgaan, verdient het aanbeveling hierover ruggespraak te houden met een of meer ervaren collega's dan wel met de afdelingsvoorzitter in kwestie of met de president van het gerechtshof.

---

²⁰ De wettelijke regeling kent, anders dan art. 520 lid 1 (oud) Sv, geen regel meer over de uitsluiting van bemoeiingen door een rechter wiens wraking is verzocht. Het stelsel van verboden processuele handelingen en bevoegdheden werd onnodig bevoogdend geacht, terwijl het bovendien een vorm van geïnstitutionaliseerd wantrouwen tegen de rechter zou impliceren (Kamerstukken II 1991/92, 22 495, nr. 3, p. 113). Niettemin lijkt een uitsluiting van verdere bemoeiingen die uitstel gedogen of door een andere rechter kunnen worden verricht, wenselijk. Het verdient aanbeveling om de gevallen waarin verdere bemoeiingen geen uitstel gedogen zo beperkt mogelijk te houden.

²¹ Een voorbeeld van een bemoeiing die geen uitstel gedooft is de beslissing op een vordering tot verlenging van de gevangenhouding kort vóór het verstrijken van een termijn.

6.6 Voorbijgaan aan een verzoek tot wraking

De met de behandeling van de zaak belaste rechter of kamer kan beslissen het verzoek tot wraking – zonder tussenkomst van de wrakingskamer – niet in behandeling te nemen indien hij of zij van oordeel is dat één van de situaties, genoemd in 9.1, onder e. of f. van dit protocol, zich voordoet.

7. Hoe te handelen bij een wrakingsverzoek buiten de terechtzitting?

7.1

Een buiten de zitting ingediend wrakingsverzoek wordt zo spoedig mogelijk ter hand gesteld aan de griffier van de wrakingskamer. Indien het wrakingsverzoek niet bij de betrokken rechter zelf is binnengekomen, stelt de griffier deze onmiddellijk na binnenkomst van het verzoek daarvan op de hoogte.

7.2 Geen contact

Hier geldt eveneens hetgeen onder 6.4 is vermeld.

7.3 Al dan niet berusten

Hier geldt eveneens hetgeen onder 6.5 is vermeld.

8. Voorbereidende werkzaamheden voor de behandeling van het wrakingsverzoek door de wrakingskamer

8.1 Apart wrakingsdossier

De griffier van de wrakingskamer legt een apart dossier aan voor het wrakingsverzoek, met een eigen registratienummer. In dit dossier worden opgenomen:

- het wrakingsverzoek;
- het proces-verbaal van de zitting waarop het wrakingsverzoek is gedaan;
- een schriftelijke reactie van de betrokken rechter op het wrakingsverzoek.

De griffier zorgt ervoor dat de leden van de wrakingskamer die het verzoek gaan behandelen, de verzoeker, de andere procespartij(en) en in strafzaken het openbaar ministerie beschikken over een exemplaar van het wrakingsdossier, althans inzage daarin hebben. Ook het dossier in de hoofdzaak is beschikbaar.

8.2 Betrokkenen informeren en informatie verzamelen door griffier

De griffier van de wrakingskamer stuurt de betrokken rechter een kopie van het wrakingsverzoek, met het verzoek:

- te berichten of hij in de wraking berust;
- indien hij niet berust, op te geven of hij gehoord wil worden;
- eventueel schriftelijk te reageren op het wrakingsverzoek.

De griffier onderzoekt of het verzoek kan worden behandeld op de eerstvolgende zittingsdag van de wrakingskamer en informeert vervolgens alle betrokkenen (verzoeker, de rechter wiens wraking is verzocht, in strafzaken het openbaar ministerie, andere procespartijen) over de vastgestelde zittingsdatum en -uur, onder mededeling dat zij ter terechtzitting in de gelegenheid zullen worden gesteld te

worden gehoord. Dit wordt door de griffier bevestigd in een schriftelijke uitnodiging voor de mondelingen behandeling van het verzoek. De griffier doet in strafzaken, via het OM, zo nodig een tolk oproepen en het transport voor de gedetineerde regelen.

8.3 Berusting

Indien de betrokken rechter in de wraking berust, bericht de griffier van de wrakingskamer dit aan de verzoeker en de eventuele andere partijen. In dat geval is de wraking een feit en hoeft er geen beslissing van de wrakingskamer te komen.

8.4 Behandeling op dezelfde dag

Indien de behandeling van het wrakingsverzoek nog op dezelfde dag plaatsvindt, wordt voor zover nodig afgeweken van het bepaalde in 8.2.

9. De behandeling van het wrakingsverzoek door de wrakingskamer

9.1 Behandeling zo spoedig mogelijk

Uit de aard van het rechtsmiddel wraking maar ook in het belang van een spoedige voortgang van de bodemzaak, wordt een ingediend verzoek tot wraking, tenzij de onderdelen 5.4 en 8.4 worden toegepast in overleg met verzoeker en zoveel als mogelijk is, behandeld op de eerstvolgende zitting volgens het rooster van de wrakingskamer.

Als regel wordt een wrakingsverzoek ter zitting door een wrakingskamer mondeling behandeld alvorens op het verzoek wordt beslist. De wrakingskamer heeft de mogelijkheid om kennelijk niet-ontvankelijke en kennelijk ongegronde wrakingsverzoeken zonder mondelinge behandeling af te doen²². Met name kan de wrakingskamer daartoe overgaan:

- a. indien het verzoek niet door een partij is ingediend
- b. indien het verzoek niet is gemotiveerd;
- c. indien het verzoek is ingediend na het tijdstip waarop in de hoofdzaak einduitspraak is gedaan;
- d. voor zover het verzoek geen betrekking heeft op met de behandeling van de zaak belaste rechter, raadsheer of kamer of is gericht tegen het hele college;
- e. indien het een volgend verzoek ten aanzien van eenzelfde rechter, raadsheer of kamer betreft tenzij feiten of omstandigheden worden voorgedragen die pas na het eerdere verzoek aan de verzoeker bekend zijn geworden;
- f. indien ten aanzien van verzoeker in een eerdere beslissing op een wrakingsverzoek bepaald is dat wegens misbruik een volgend verzoek niet in behandeling wordt genomen;
- g. indien het een verzoek tot wraking van de wrakingskamer betreft en het op dezelfde gronden is gedaan als het oorspronkelijke verzoek tegen de met de behandeling van de zaak belaste rechter, raadsheer of kamer;
- h. indien het een verzoek tot wraking van de wrakingskamer betreft en het berust op gronden die voor elke wrakingskamer – in welke samenstelling dan ook – gelden.

---

²² Hierbij is te denken aan verzoeken die kennelijk niet voldoen aan de in paragraaf 4 vermelde eisen of aan gevallen waarin sprake is van misbruik van recht.

i. indien er sprake is van kennelijk misbruik van recht

De wrakingskamer kan besluiten een tegen de wrakingskamer gericht verzoek tot wraking buiten behandeling te laten als zij van oordeel is dat de onder g of h genoemde omstandigheid zich voordoet.

9.2 Openbaarheid van de zitting

Het gerechtshof behandelt wrakingsverzoeken in het openbaar²³ tenzij het besloten karakter van de bodemzaak meebrengt dat ook de wraking achter gesloten deuren dient te worden behandeld.

9.3 Horen van betrokkenen

De verzoeker en de rechter wiens wraking is verzocht worden in de gelegenheid gesteld te worden gehoord. Ambtshalve of op verzoek van verzoeker of de betrokken rechter kan de wrakingskamer bepalen dat zij niet in elkaars aanwezigheid worden gehoord.

Wanneer de betrokken rechter heeft aangegeven niet bij de behandeling van het verzoek aanwezig te zullen zijn, kan de wrakingskamer beslissen dat de rechter toch tijdens de behandeling wordt gehoord.

Ook de wederpartij in civiele en bestuursrechtelijke zaken wordt in de gelegenheid gesteld bij de mondelinge behandeling van het verzoek aanwezig te zijn. Op uitnodiging van de voorzitter kan zij desgewenst daar het woord voeren indien dat van belang is voor de behandeling van het verzoek tot wraking.

9.4 Beslissing zo spoedig mogelijk

Aan het einde van de mondelinge behandeling van het verzoek deelt de voorzitter de dag en het tijdstip mede waarop de beslissing op het verzoek zal worden uitgesproken. Dit zal doorgaans zijn twee weken na de mondelinge behandeling van het verzoek. In uitzonderingsgevallen kan partijen schriftelijk worden meegedeeld dat de beslissing voor bepaalde tijd is aangehouden.

Mondeling na sluiting van de wrakingsbehandeling

De wrakingskamer geeft zo mogelijk een mondelinge beslissing na sluiting van de behandeling. In dat geval zal de voorzitter na een schorsing van de wrakingszitting de beslissing meedelen. Hij vermeldt daarbij dat die beslissing nog schriftelijk zal worden uitgewerkt en dat deze zo spoedig mogelijk wordt toegezonden. Daarna zal hij, bij afwijzing van het wrakingsverzoek, meedelen dat het onderzoek in de hoofdzaak - wat de wrakingskamer betreft - meteen kan worden voortgezet.

Schriftelijk

Als een mondelinge beslissing niet mogelijk of niet gewenst is, beslist de wrakingskamer na de zitting schriftelijk op het wrakingsverzoek.

De beslissing

---

²³ De wetgever heeft al wel aangekondigd het beginsel van openbare behandeling ook in strafzaken in te willen voeren (TK 26855 nr 3, p. 67)

De schriftelijke en gemotiveerde beslissing wordt onverwijld meegedeeld aan verzoeker, de rechter wiens wraking is verzocht, het openbaar ministerie en andere procespartijen. De beslissing wordt in het openbaar uitgesproken, tenzij de wet anders bepaalt. Openbare uitspraken worden in beginsel gepubliceerd op www.rechtspraak.nl.

Publicatie kan afhankelijk van de inhoud van de uitspraak achterwege blijven.

Misbruik

In geval van misbruik van het wrakingsinstrument kan de wrakingskamer bepalen dat een volgend verzoek (in dezelfde zaak) niet in behandeling wordt genomen²⁴. Een motivering is hierbij op haar plaats (artikelen 39 lid 4 Rv, 515 Sv en 8:18 Awb). Zie voor het begrip "misbruik" artikel 3:13 lid 2 BW en de jurisprudentie van de Hoge Raad inzake misbruik van procesrecht.

9.5 Geen rechtsmiddel

Tegen de beslissing van de wrakingskamer staat geen rechtsmiddel open. Dit is slechts anders indien de wrakingskamer de wettelijke regeling met betrekking tot de wraking ten onrechte niet heeft toegepast of buiten het toepassingsgebied ervan is getreden, dan wel zodanig essentiële vormen niet in acht heeft genomen dat van een eerlijke en onpartijdige behandeling niet kan worden gesproken²⁵. De omstandigheid dat een wrakingsverzoek is afgewezen, staat er niet aan in de weg dat de onpartijdigheid van de rechter die de beslissing heeft gegeven, in hogere instantie kan worden getoetst in het verband van een door of namens een procespartij in hogere instantie gedaan beroep op schending van het recht op behandeling door een onpartijdige rechter²⁶.

9.6 Buitengewoon rechtsmiddel

Iedere belanghebbende kan zich tot de procureur-generaal bij de Hoge Raad richten met het verzoek om cassatie in het belang der wet in te stellen.

²⁴ Volgens de memorie van toelichting kan deze bevoegdheid dienst doen zowel bij herhaalde verzoeken om wraking van dezelfde rechter op grond van gepretendeerde nova, als bij gelijktijdige of opeenvolgende verzoeken ten aanzien van meerdere rechters. Zie in dit verband CRvB 11 december 2001, RSV 2002, 99.

²⁵ HR 22 januari 1999, NJ 1999, 243, HR 26 januari 2001, NJ 2001, 177, en CRvB 11 december 2001, RSV 2002/99. Zie ook Snijders/Wendels, Civiel appel (derde druk 2003), nr. 315 e.v. Ten aanzien van arbiters: HR 18 februari 1994, NJ 1994, 765, m.nt. HJS. Een beoordeling van de onpartijdigheid van de rechters die in eerste aanleg vonnis hebben gewezen is overigens niet aan het oordeel van de rechter in hoger beroep onttrokken; zie HR 31 oktober 2000, LJN AA7956, Nieuwsbrief Strafrecht 2000, 12, nr. 235. Volgens HR 14 juni 2005, AT7031, staat ingevolge artikel 515 lid 5 Sv tegen een beslissing op een verzoek tot wraking in strafzaken geen rechtsmiddel open, zodat het cassatieberoep niet-ontvankelijk is. A-G Machielse wijst in zijn conclusie op correctiemogelijkheden voor oneffenheden in het voorbereidende onderzoek (artikel 359a Sv). Als de verdediging meent in het voorbereidende onderzoek te kort te zijn gedaan door een bevooroordeelde onderzoeksrechter, staat niets eraan in de weg de vonnisrechter deze bezwaren voor te leggen in het kader van artikel 359a Sv. Het in artikel 6 EVRM neergelegde vereiste van een eerlijk proces biedt, los van een wrakingsincident, onder omstandigheden in de hoofdzaak aanknopingspunten voor een beoordeling van de berechting in een eerdere instantie.

²⁶ Vgl. het in noot 21 genoemde arrest HR 31 oktober 2000, LJN AA7956, r.o. 3.3, Nieuwsbrief Strafrecht 2000, 12, nr. 235.

10. Administratieve verwerking van het wrakingsverzoek (niet opgenomen)

11. Vaststelling en publicatie

Dit protocol is vastgesteld per 28 maart 2018 door het bestuur van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden en vervangt eerdere versies. Het bestuur draagt zorg voor publicatie van dit protocol op www.rechtspraak.nl.